

CAMİLERDE KADINA YER AÇMAK*

Bizleri erkek ve kadın olarak en güzel bir biçimde yaratan, varlığından haberdar eden, yeryüzünde ibadet için inşa edilen ilk mabedin Kâbe-i Muazzama, Mescid-i Haram olduğunu bizlere bildiren Yüce Rabbimize hamd ü senalar olsun!

İnsanlığın yolunu aydınlatan bütün peygamberlere, hassaten Mekke’de iken Dâru’l-Erkam’ı mescit edinen; hicret esnasında misafir olduğu Kuba’da, Yüce Allah’ın Kur’an-ı Kerim’de “temelleri takva üzerine kurulu mescid” diye övgüyle bahsettiği Kuba Mescidini kendi elleriyle inşa eden; ve Medine’ye ulaşınca da ilk iş olarak hayatın merkezine mescidi yerleştirmek üzere Mescid-i Nebi’yi inşa eden Sevgili Peygamberimiz Muhammed Mustafa’ya salat ve selam olsun!

Değerli misafirler

Sözlerime başlarken hepinizi sevgiyle, saygıyla, hürmet ve muhabbetle selâmlıyorum. Allah’ın rahmeti, bereketi ve selâmı üzerinize olsun!

Sözlerimin başında bugün burada Camiler ve Din Görevlileri Haftasının açılışı için avlusunda toplandığımız Süleymaniye Camii’nin mimarı Mimar Sinan olmak başta olmak üzere asr-ı saadetten günümüze inşa edilen bütün camilerde mimarından işçisine, mihrap görevlisinden kayyumuna, cemaatine kadar hizmet edenleri, rahmet ve şükranla yâd ediyorum.

Saygıdeğer misafirler,

Diyanet İşleri Başkanlığı olarak her yıl Camiler ve Din Görevlileri Haftasında bir tema etrafında bu haftayı idrak etmeyi güzel bir gelenek haline getirdik. Böylece toplum olarak hem eksik kalan bir yönümüze dikkat çekmiş oluyoruz hem de toplumda bir farkındalık ve bilinç oluşturmuş oluyoruz. 2011 yılında “Cami-Çocuk Buluşması” temasını işledik. 2012 yılında “Engelsiz Cami, Engelsiz İbadet” kampanyasını yürüttük. Bu sene de “Cami, Kadın ve Aile” temasını belirledik.

Asr-ı saadete nispetle, günümüzde hem kadın algısı hem de cami algısı ciddi bir değişime maruz kalmıştır. Bu değişimin farkına varmak ve bu hususta tarih içinde ve günümüzdeki eksiklikleri ve aksamaları tespit etmek, camiyle ilişkimizi daha doğru bir zemine oturtmamıza yardımcı olacaktır. Bugün “Cami, Kadın ve Aile” konusunda yaşadığımız aksamaların, eksikliklerin nedenlerini beş başlık altında sıralamak mümkündür. Bu başlıklar aynı zamanda bizim bu sene neden “Cami, Kadın ve Aile” konusunu gündeme getirdiğimiz hususunda da fikir verecektir.

Birincisi, İslâm’ın kadın konulu öğretileri ile tarihte ve günümüz toplumlarında egemen olan düşünce, telakki ve uygulamalar arasında derin farklar bulunmaktadır. Kadın ile ilgili sorunlar, kadın hakkında oluşan yanlış düşünce ve telakkiler sadece doğru toplumlarının ya da İslâm toplumlarının sorunu olmayıp bütün bir insanlığın

problemidir. Zira kadın-erkek arasındaki biyolojik farklılığın toplumsal ve kültürel bir farklılığa dönüştürülmesi, bin yılların ötesinden günümüze intikal etmiş zamana ve değişime karşı en dayanıklı ideoloji olarak bugün de karşımızda durmaktadır.

İkincisi, ne yazık ki tarih içinde Müslümanlar kadın konusunda bizzat Kur'an-ı Kerim'in ve Hz. Peygamberin çizdiği çerçeveyi dahi yakalayamamış, İslâm toplumlarında maalesef Kur'an öncesi kadın telakkileri hayatiyetini, üstelik İslâm görüntüsü altında sürdürebilmiştir.

Üçüncüsü, kadim din ve kültürlerin Müslüman toplumlara tesiri, yerleşik kültür ve geleneklerin dine baskın çıkması ve din anlayışımızı etkilemesidir. Bugünün Müslümanlarının kadın ve cami arasındaki ilişkiyi düşünme biçimleri, hakiki bir mümin şuurundan çok geleneklere dayanmaktadır. Yapılan camiler, hanım cemaat göz önünde bulundurulmadan inşa edilmektedir.

Dördüncüsü, dinin ve dini metinlerin yanlış anlaşılması ve yanlış yorumlanmasıdır.

Beşincisi, modernitenin zihnimize nüfuz etmesidir. Müslümanlar, modern zamanlarda kadının toplumsallaşması ile ilgili müspet-menfi hemen her şeyi kabullenmiş gibi gözükümler. Ancak kadının cami ile ilişkisi noktasında tam bir kabul oluşmamıştır. Bugün hayatın hemen her alanında var olan kadını Allah'ın meşitlerinden alıkoymak büyük bir çelişkidir.

Bu seneki Camiler Haftasının temasını "Cami, Kadın ve Aile" olarak seçmekle bütün bu yanlış algıları, yanlış anlayışları, yanlış uygulamaları ve aksamaları sorgulamayı hedeflemekteyiz. Zira bu konuda anlayış sorunu o kadar ileri bir düzeyde ki, adeta Hz. Peygamber'in de önüne geçme teşebbüsü söz konusu. Yerleşik kültür, gelenek ve görenekler dine karşı direnmekte ısrarcıdır. Ne hazindir ki bugün İslâm dünyasında hala hanımları ilimden, irfandan, camiden, cemaatten mahrum bırakan anlayışın örneklerini görmek pekala mümkündür.

Resul-i Ekrem Efendimizin önce Mekke'de, sonra Medine'de kurmuş olduğu toplumun en temel ilkesi kişinin herhangi bir ayırım olmaksızın Allah karşısında eşit olmasıdır. Allah, Âdem ve Havva'yı birbirine eş olarak, topraktan yaratmıştır. Her ikisini de yeryüzünü birlikte imar etsinler diye var etmiştir. Her ikisine de halifelik görevi vermiş, sorumluluk yüklemiştir. Bu yaratış insanı cinsiyet ayırımı olmaksızın Allah karşısında ve dünyaya gönderiliş amacında eşit kılmıştır. Ne yazık ki insanlık tarihi kısa bir sürede kendi içinde bir ayırma gitmiş ve kadın-erkek arasındaki biyolojik farklılıkları bir üstünlük meselesine dönüştürmüştür. Bu üstünlük iddiası o kadar ileriye varmıştır ki, medeniyetin beşiği denilen topraklarda bile kadınların haklarına tecavüz edilmiş, onlar daha aşağı varlıklar olarak algılanmışlardır. Zamanla bu algılar yaygınlaşmış ve sanki gerçeğin kendisi zannedilmiştir. Böyle bir ortamda Resul-i Ekrem Efendimiz çevresindekilerin düşüncelerine aykırı olarak kadınlara yeniden yaratılıştan sahip oldukları hakları vermiş, onları söz sahibi kılmış, onları toplumun tabii ve eşit bir parçası yapmıştır. Kadın ve erkek, iman, ibadet ve ahlakta birbirinin velisi olarak tanımlanmış, Peygamber Efendimizin ifadesiyle onlar "bir bütünün iki eşit yarısı" olarak kabul edilmiştir.

Peygamber Efendimizin başlattığı bu dönüşüm, Hz. Aişe, Hz. Fatıma gibi tarihin gidişatına yön veren kadınlar ortaya çıkarmıştır. Fakat ne yazık ki yine zamanla eski

inanişlar canlanmış ve kadınlar toplumsal hayatın dışına itilmeye başlamıştır. Bu o kadar ileri noktaya varmıştır ki, kadınlar ibadet mekânlarından, camilerden bile uzak tutulmaya başlanmıştır. Sevgili Peygamberimizin “Allah’ın kadın kullarını Allah’ın mescitlerinden alıkoymayın” uyarısı adeta unutulmuştur. Hanım kardeşlerimiz Allah’ın mescitlerine yabancılaşmış, camilerde eşleriyle, çocuklarıyla ibadet edebilme neşesinden mahrum kalmışlardır. Cami özelemlerini sadece Ramazan gecelerinde teravihlerle gidermeye çalışmışlardır.

Oysa camiler Allah'ın evleridir ve kimse Allah'ın evine gelen birini men etme hakkına sahip değildir. İslâm kültür ve medeniyeti tarihinde camiler halkın toplandığı, etrafında şehirlerin kurulduğu, toplulukların bulunduğu mekânlar olagelmıştır. Camiler her zaman hayatın merkezi bir parçası olmuştur. Camiler, etrafında hareketin düzenlendiği dingin eksen merkezi olabilmeyi her zaman başarmıştır. Hiçbir zaman camileri sadece bir mimari, yalnızca bir hendese olarak algılayamayız. Camiler, içerisinde sadece ibadetimizi yaptığımız, sonra da ruhumuzu gündelik hayatın meşgalesine terk ettiğimiz mekânlar değildir. Camiler bizimle canlıdır. Camiler, gölgesinde büyüdüğümüz, dertlenince sığındığımız, bizi Yaratan ve Yaşatan Rabbimize misafir olduğumuz, sevinçlerimizi ve üzüntülerimizi paylaştığımız, hatimler indirdiğimiz, bayramlar kutladığımız, yaşadıkça kuvvet bulduğumuz ve öldüğümüzde de taşına uzandığımız ulvî mekânlardır. Camiler, ömrümüz akıp giderken arada bir hayatın dışına çıkmak için uğradığımız binalar değildir. Camiler hayatımızın parçasıdır. Dönüp dolaşp geldiğimiz yerlerdir. MiHenk taşımızdır. Biz camiler etrafında şekilleniriz. Biz camilerde hayat buluruz.

Kıymetli misafirler,

Cami bir canlılık, bir toplu hayat, bir dinginlik ve derinlik, bir ulvi yöneliştir. Ancak bu yönelişin, bu dinginliğin bize dönük yüzü somuttur, mimaridir. Mimari ise terbiyedir. Her mimari eser, kendisine muhatap olana bir terbiye, bir davranış biçimi öğretir. Cami bize alçakgönüllülüğü öğretir, cami bize inşirahlar yaşatır, cami bize ölümü hatırlatır, cami bizi Allah'la başbaşa bırakır, cami bizi müminlerle buluşturur. Bu buluşmanın biçimi caminin mimarisiyle ilgilidir. Bu yönüyle cami mimarimizi tekrar gözden geçirmeliyiz. Gerçekten Allah'ın kullarına ne şekilde bir yöneliş sunuyor bugünün camileri? Örneğin kadınlara ne kadar yer veriyor ve hangi mekânları ayırıyoruz cami projelerimizde? Daha doğrusu bir cami tasarlarırken, zihnimizde nasıl bir kadın tasavvuru hakim? Öyle zannediyorum ki, modern zamanların cami tasarımlarında kadın, Allah'ın karşısında, Allah'ın huzurunda bir kul olarak algılanmıyor. Bunun sonucunda da cami mimarisinde kadınlar yok sayılıyor. Camilerde kadın mekânları düşünülüyor. Camiler, kadın-erkek herkes için Allah'ın evi, Allah'ın huzuruna çıkılan yer olması gerekirken, ne yazık ki cami mimarisinde kadınlar göz erdi edilerek bir ayırım yapıyor. Başta bu mimari özellik, camilerimizi kadınlara elverişli kılmamakta, onların huzuru ilahiye çıkmalarını zorlaştırmaktadır. Yine bu mimari özelliklerden dolayı ailelerimizle camilere gitmek zorlaşmaktadır. Çünkü dışarıda büyük oranda terk ettiğimiz cinsiyet ayrımı camilerde sürmektedir. Gündelik hayatımızda tüm uğrak yerlerine eşimizle, ailemizle, kadın ve erkekler olarak ayrılmaksızın gidiyorken, cami iç mimarisi bizi

bu ayrıma mecbur kılmakta. Aileleri caminin kapısında ayırmakta ve ancak camiyi terk ettikten sonra yeniden buluşturmaktadır.

Saygıdeğer misafirler,

Başkanlık olarak bu eksiklikleri tespit ettikten sonra camilerde kadın mekânlarının iyileştirilmesi çalışmalarına ağırlık verdik. Konuyla ilgili uygulamayı yakinen takip etmek amacıyla; kadınların bayram ve Cuma namazı kılabilecekleri camilerin tespit edilmesi, bu camilerin tuvalet ve abdest alma mekânlarının varsa iyileştirilmesi, yoksa oluşturulması amacıyla ülke genelinde çalışmalar başlattık. Bütün bu çalışmalar neticesinde kadınlar için özel düzenleme yapılan cami sayısı 3 binlerde iken, 2012 yılının sonlarında bu sayıyı 11 bin iki yüzlere ve kadınlar için abdest alma yeri olan cami sayısını da 12 binlere çıkarttık. Bugün itibariyle ülke genelinde kadın mekânları iyileştirilen toplam cami sayısı 19 bin 260'lara ulaşmış bulunmaktadır. Allah'a hamdolsun bu senenin ilk yarısında bu sayıyı geçen seneye göre ikiye katladık. Bu hafta münasebetiyle bu konuda ülke genelinde daha yüksek bir katılım gerçekleştirmeyi hedefliyoruz. Bu konudaki çalışmalarımız devam ediyor, edecek.

Değerli konuklar,

Ancak hedefe ulaşmak için bu çalışmalar yeterli değildir. Bu geçici bir çözümdür. Asıl gerçekleşmesi gereken bir zihin dönüşümüdür, daha doğrusu zihnimizin dinimizin öngördüğü algıya yeniden ulaşmasıdır.

Çünkü hepimiz biliyoruz ki Camiler, Allah'ın huzurudur. Kimseye özgü değildir. O huzura kadın-erkek, yaşlı-genç, büyük-küçük herkes çıkabilir. Orada kimse bir diğerinden farklı ve ayrıcalıklı değildir.

Çünkü hepimiz biliyoruz ki, camiler, Kabe'nin şubeleridir. Beytullahın temelinde peygamber eşi, peygamber annesi Hz. Hacer'in ellerinin izi vardır. Safa ve Merve tepeleri arasında her sa'y yapışımızda Hz. Hacer'in aziz hatırasını zihinlerimizde yeniden canlandırmaktayız. Zemzem suyu, onun sa'yinin hürmetine ikram edilmiştir. Ve halen hepimiz onun izinde yürümekteyiz Safa ve Merve tepelerinde...

Çünkü hepimiz biliyoruz ki, Hz. Meryem'i, mabede en güzel bir şekilde buyur eden ve mihrapta eğiten Rabbimizdir. Kur'an-ı Kerim, bize Hz. Meryem'in kendisini mabede adadığını, orada rüku edenlerle birlikte rüku ettiğini öğretmektedir. O, bu mukaddes mabette arınmış ve nice ilahi lütuflara mazhar olmuştur.

Çünkü hepimiz biliyoruz ki, hanım sahabiler, Mescid-i Nebî'de, Sevgili Peygamberimizin (sas) arkasında çocuklarıyla birlikte saf tutma mutluluğuna erişmişlerdir. Gecenin karanlığında yatsı namazlarına, seher vakitlerinde ise sabah namazlarına devam etmişlerdir. Hatta Sevgili Peygamberimiz, çocuk ağlaması işitince namazları kısa tutmuştur. Efendimizin (sas) mübarek sesinden Kur'an dinleyip bazı sureleri onun dilinden hafızalarına nakşetmişlerdir.

Cuma namazlarına katılarak bu mübarek vaktin bereketinden istifa etmişler, Efendimizin (sas) dilinden hutbe dinlemişlerdir. Bayram namazlarını coşkuyla eda etmişler, tekbirlere ortak olmuşlar, dualara hep birlikte amin demişlerdir.

Çünkü hepimiz biliyoruz ki saadet asrında Allah'ın kadın kulları, Peygamber Mescidinde ilim halkalarında yer almışlardır. Müslümanlar, dinleriyle ilgili pek çok hususu bu hanım sahabilerden öğrenmişlerdir. Onlar, İslâm'ın ilim ve irfanını sonraki nesillere taşımışlardır. İslâm medeniyetinin inşasında işte bu kutlu neslin, Hz. Âişe'lerin, Hz. Fâtımaların, Hz. Esmâ'ların, Hala Sultanların eşsiz çaba ve gayretleri vardır.

Değerli misafirler,

Bugün Kâbe'de kadın-erkek ayırımı gözetmeksizin ibadetimizi yapmaktayız. Hacca gitmeye karar verdiğimizde ailemizle gitmeyi tercih etmekteyiz, oraya eşimizi ve çocuğumuzu, anne ve babamızı götürmeyi dilemekteyiz. Aynı bunun gibi camiye de bu düşüncelerle, aynı dileklerle gitmeliyiz, orası da eş ve çocuğumuzu, anne ve babamızı alıp götüreceğimiz ulvi bir mekândır. Çünkü camide okunan Kur'an'lara, indirilen hatm-i şeriflere, okunan mevlidlere, camide yapılan vaazlara, camide tutulan saflara ve camide teneffüs edilen huzura hepimiz eşit derecede muhtacız. Oralarda erkeklere olduğu kadar kadınlara da yer vardır. Oralarda büyüklerin olduğu kadar küçüklerin de hakları bulunmaktadır.

Modern hayatın, sunduğu tüm ortak mekânlara karşın, hayatları bölücü yönü gözümüzden kaçmamalıdır. Hem bireysel hayatımız paramparçadır, hem ilişkiler, akrabalıklar ve aile hayatı bölünmektedir. Bugün sadece gittikçe bireyselleşen bir hayat üzerine konuşmamız yeterli değildir. Bugün artık bireyselleşmeyi de ardında bırakmış, bireyi bölümleyen ve farklı rollere ve işlevlere dilimleyen bir hayatın içinde buluyoruz kendimizi. İş hayatımız, iletişim imkânları, sanal ortamlar, sınırsız ilgi odakları ve hızla yüzeyimize çarpıp kaybolan bilgi akımları kişilik bütünlüğümüzü bile sorgulamakta, sınamaktadır. Cami ise bu kargaşa ve bu bölünmüşlük içinde kendi bütünlüğümüzü yakalayabildiğimiz, kendimize ulaşabildiğimiz ve tam bir birey, bir kul olarak Allah'ın huzuruna çıktığımız mekânlardır. Ancak bizim bütünlüğümüz kendi bedenimizle sınırlı değildir. Biz ailemizle, eşimizle, çocuklarımızla, dostlarımızla bir bütünüz. Bu yüzden camiler özellikle bugünkü İslâm toplumlarında ilk görevlerine geri dönmeli ve yeniden cem edici olmalıdır. Camiler yeniden sevgi, bilgi, birlik ve ibadet mekânları olmalıdır. Camiler yeniden bizi birey olarak ve bizi ailemizle bir araya getiren mekanlar olmalıdır. Sadece bu şekilde bir cami tasavvuru aslımıza ve içinde yaşadığımız karmaşık şartlara uygundur. Sadece bu şekilde camiler, Rabbimizin istediği gibi imar edilmiş olacaktır.

İşte bu sebeplerle gölgesinde çocukluğumuzun şekillendiği, avlusunda ailemizle sohbet ettiğimiz bir cami tasavvur edelim. Ve ezanlar bizi ailemizden, çocuklarımızdan bir an olsun ayırmasın. Onları da yanımıza alıp kapısından girmeliyiz bu ulvî mekânların. Bir cami tasavvur edelim, secdelerinde kadınların

alınları, rükularında çocukların acemiliği bulunsun. Bir cami tasavvur edelim, ilim ve hikmetiyle, maneviyatıyla bizi, anne-babamızı, eş ve evladımızı ve bütün müminleri kucaklasın. Ve nasıl Zekeriya aleyhisselam, mabede adanmış Meryem aleyhisselama her uğradığında onu rızıklanmış bulduysa, biz de ailemizin camilerde rızıklandığına şahit olalım. Hz. Zekeriya ve Hz. Meryem gibi bilelim ki: “Allah dilediğini hesapsız rızıklandırır”.

*2013 Camiler Haftası, açılış konuşması